

Posudek disertační práce a hodnocení práce doktorandky Mgr. Elišky Kodyšové

Název práce: Vliv sociálně psychologických faktorů porodního zážitku na ranou rodičovskou

self-efficacy prvorodiček

Vedoucí práce: PhDr. Simona Horáková Hoskovcová, PhD.

Eliška Kodyšová je velmi aktivní a spolehlivou doktorandkou. V oblasti porodnické péče a rodičovství je již dlouho činná a tento svůj odborný zájem přenesla do disertačního projektu. V průběhu studia se podílela na výuce výběrové přednášky Self-efficacy development v angličtině. Pravidelně publikuje a účastní se odborných akcí se zaměřením na porodnictví. Nutno podotknout, že při plnohodnotné péči o tři děti a dalších aktivitách dokázala uskutečnit výzkumný projekt a sepsat kvalitní práci v termínu a bez zbytečných průtahů. Dokládá tak svou rodičovskou a odbornou self-efficacy také v praxi a její výroky k tomuto tématu nejsou pouhou teorií. V závěru studia získala stipendium na univerzitě ve Freiburgu, kde se mohla intenzivně věnovat prohloubení znalostí a analýze dat, která získala v ČR.

Období vstupu do rodičovství je významným přechodovým obdobím v psychické ontogenezi ženy. Důležitým faktorem předvídajícím rodičovské kompetence a emoční pohodu je rodičovská self-efficacy. Eliška Kodyšová zaplnila určité vakuum v rámci výzkumu v České republice. Pozornost byla u nás zaměřena především na novorozené dítě a jeho další vývoj. Samozřejmě u těchto témat není možné se vyhnout spolupůsobení rodičů, ale tito nebyli zpravidla centrálním předmětem zájmu. Z toho důvodu těžší kandidátka převážně s cizojazyčných zdrojů. Bibliografie její práce je velmi obsáhlá.

Jako vhodná se jeví také volba teoretického rámce práce, kterou je self-efficacy. Souvislosti rodičovské self-efficacy a psychické pohody dítěte jsou dnes prokázány četnými výzkumy. Návaznost rodičovské self-efficacy na vývoj dítěte se uplatňuje v různých obdobích jeho růstu. Z hlediska recipročního fungování self-efficacy je důležité věnovat pozornost momentu, kdy lze koloběh posilování self-efficacy zdárně navodit. Jaký jiný moment by byl více vhodný, než zrození dítěte? Je tedy důležité nepodceňovat, jakým způsobem matka vnímá a hodnotí svůj porod.

V první kapitole se kandidátka věnuje vstupu do rodičovství z vývojového hlediska. Popisuje zde jednak vývojové zisky, ale také ztráty, které novopečení rodiče pociťují. V navazující kapitole se pak věnuje rodičovskému chování a jeho vývoji. Primárně se zaměřuje na projevy rodičovské self-efficacy. V další části této kapitoly pojednává o vazbě mezi pečující-osobou a dítětem. Moment kvality attachmentu, který je zde rozebrán z hlediska důležitosti pro bezprostřední prosperitu nově narozeného dítěte jsou znovu osloveny v rámci prožívání vlastního porodu, kdy se projevívá vazba novopečené matky na její vlastní matku ve schopnosti čerpat oporu od svého okolí.

Kandidátka pokračuje přehledem motivace, proč lidé děti mají. Reflektuje často citované motivy rodičovství pojmenované Matějčkem a Langmeierem a vyjadřuje se možným posunům v některých bodech, které souvisejí s vývojem společnosti. Věnuje se také konfliktům motivů, jako je např. častý

konflikt ženy mezi profesní kariérou a mateřstvím. Mít děti není jedinou životní hodnotou mladých žen. Přesto však má vstup do rodičovství pro mladé dospělé vysokou hodnotu a je spojen s řadou očekávání.

Kapitola č. 5 se věnuje otěhotnění, které je fyzickým začátkem procesu přeměny mladé ženy v matku. Dopady nechtěného těhotenství v současnosti umožňující kontrolu početí není již tak žhavým tématem, jako tomu bylo např. v 60.-70. letech 20. století. Aktuálním problémem je období, kdy se hledají příčiny neplodnosti páru a následné intervence směřující k početí. Těhotenství zahájené po letech léčby neplodnosti je svým způsobem specifické a může mít i vliv na rodičovství matky. Kandidátka pokazuje na významnou skupinu žen, která své těhotenství může vnímat ambivalentně.

Další kapitola je věnována psychickým proměnám v průběhu těhotenství, kdy je respektováno dělení na trimestry. Podkapitola je věnována také dopadům těhotenství na partnerství. Je dobře, že kandidátka nezapomíná ani na druhého z rodičů. V 7. kapitole se kandidátka dostává k samotnému porodu. Subjektivní vnímání porodu je centrální kapitolou, neboť v empirické části je zkoumáno právě subjektivní hodnocení porodu matkou. Proto je v podkapitole zvláště pojednáno o výzkumu kvality porodního prožitku. Tato kapitola je pojata velmi detailně a ve výkladu zohledňuje nejrůznější aspekty porodního prožitku. Za originální a přínosnou považuji část „Biologické koreláty percepce sociální opory: oxytocin a sociální kognice“.

Zvláštní pozornost je věnována porodnímu zážitku, který je centrem výzkumného zájmu práce. V této souvislosti je nutno zmínit, že se Eliška Kodyšová v průběhu doktorského studia podílela na studii psychosociálního klimatu porodnic v České republice. Teoretická část je zakončena kapitolou o raném těhotenství a celkovým shrnutím důležitých teoretických východisek pro výzkumnou část práce.

Ve výzkumné části zvolila doktorandka sběr dat prostřednictvím dotazníků před porodem a po něm, aby bylo možné sledovat změnu rodičovské self-efficacy. Tvorbě dotazníku byla věnována patřičná pozornost. Částečně byly použité zahraniční dotazníky, které doktorandka doplnila o vlastní položky. Získaná data byla velmi důkladně analyzována. Autorka poskytuje detailní přehledy výzkumného vzorku a porovnání jednotlivých podskupin rodiček mezi sebou. Použitý dotazník byl vyhodnocen z hlediska psychometrických kvalit. Postupně jsou pak ověřovány jednotlivé hypotézy za použití mnohonásobné lineární regrese. Analýza je provedena velmi důkladně s vzhledem do aplikovaných statistických metod. Získané výsledky jsou kriticky diskutovány.

Práci Elišky Kodyšové hodnotím jako zdařilou a přínosnou a **doporučuji** ji k obhajobě.

Praha, 15.5.2013

PhDr. Simona Horáková Hoskovcová, PhD.

